

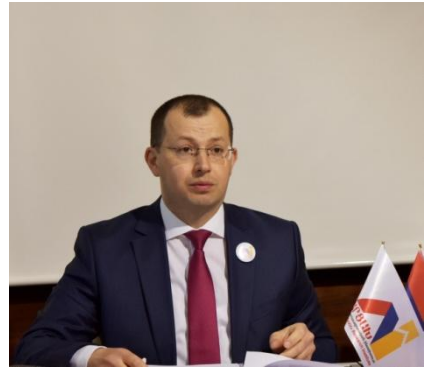
Խմբագրականի փոխարեն

ԱԵԳՄՄ-Ի ՀՆԳԱՄՅԱ ԵՐԹԸ

«Գիտական Արցախ»-ի սույն համարը նվիրված է **Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորման** հնգամյակին, որ արդյունավորվեց գիտակրթական բազմաթիվ ծրագրերի ու նախագծերի իրականացմամբ: Կազմակերպության բարեշահ նախաձեռնություններից մեկն էլ 2018 թվականից «Գիտական Արցախ» պարբերականի հրատարակումն էր, որ, ի թիվս այլ առաջնահերթությունների, կոչված է միջազգային հանրությանը ներկայացնելու Հայաստանի ու Արցախի հիմնախնդիրների վերաբերյալ բացառապես օբյեկտիվ տեղեկատվություն և գիտության միջոցով Արցախը հանրահռչակելու արտերկրում: Այդ համազգային տեսլականով, հավաքական պատասխանատվությամբ, գիտական ուժերի համախմբումով հարկ է շարունակել պարբերականի հրատարակումը, պարբերական, որը պետք է դառնա ԱԵԳՄՄ-ի որդեգրած գիտության դիվանագիտության միջոցով Արցախի միջազգային ճանաչմանը նպաստող ռազմավարական ու մարտավարական յուրօրինակ ուղեցույցը:

Հնգամյակը պատեհ առիթ է՝ մի շարք ընդգծումներ ու վկայագրումներ կատարելու Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորման գործունեության մասին:

Առաջնորդվելով **«Գիտելիքն ուժ է»** կարգախոսով՝ ԱԵԳՄՄ-ն հիմնադրման օրվանից (**2015 թվականի հունվարի 13**) մինչև օրս իրականացրել է գիտական արդյունքի բազմակողմանիությամբ հատկանշվող մոտ չորս տասնյակ հանրօգուտ ծրագրեր՝ միջազգային գիտաժողովներ, գիտական ընթերցումներ, դասընթացներ, ճանաչողական հանդիպումներ, օլիմպիադաներ, մրցույթներ, կլոր սեղաններ, գրքերի շնորհանդեսներ, տպագրություններ և այլն՝ նպատակ ունենալով միավորելու Արցախի երիտասարդ գիտնականներին ու մասնագետներին, նպաստելու նրանց գիտական ու ստեղծագործական զարգացմանը, մասնագիտական աճին, միջազգային ինտեգրմանը, ինչպես նաև Հայաստանի, Արցախի ու Սփյուռքի հասարակական, գիտակրթական կյանքին ակտիվ մասնակցությանը: Այս հանձնառությունը յուրահատուկ ընթացք տվեց կազմակերպության գործունեությանը՝ մղելով երիտասարդ կարող ուժերին մտավոր ինքնազարգացման ու ինքնակազմավորման՝ առաջադիր մի նպատակով՝ ձեռք բերած գիտելիքը, փորձը վերածել առաքելության ու ծառայության՝ համահունչ ազգային արդի հիմնախնդիրներին ու մարտահրավերներին: Արցախը նախ և առաջ պահանջատիրական ոգով շաղախված, բազմաթիվ ու բազմազան կարելիություններով օժտված երիտասարդությունն է: Գիտությունը զարգացնել ու երիտասարդացնել՝ նշանակում է հզորացնել հայրենիքը, հետևաբար ԱԵԳՄՄ-ն երբեք չդարձավ ինքնակենտրոն ու ինքնանպատակ կառույց, այլ հատուկ առաքելություն, ասելիք ու անելիք ունեցող կազմակերպություն՝ կոչված գործնապես նպաստելու Արցախում գիտության զարգացմանը, գիտության դիվանագիտությամբ՝ Արցախի միջազգային ճանաչմանը:

Համագործակցության դիմամիկ մեխանիզմներ ստեղծելով ինչպես հայաստանյան, այնպես էլ միջազգային գիտակրթական կազմակերպությունների հետ՝ ԱԵԳՄՄ-ն հետամուտ եղավ մի քանի առաջնային ծրագրերի իրագործմանը, որոնք այսօր ունեն միջազգային ճանաչում և կրում են շարունակական բնույթ:

2016 թվականից սկսած՝ ԱԵԳՄՄ-ն ամեն տարի Ստեփանակերտում կազմակերպում է միջազգային երիտասարդական գիտաժողով՝ **«Հայոց պետականության անցյալը, ներկան ու ապագան»** խորագրով, որ նպատակ ունի քննարկելու հայոց պետականակերտումի գործընթացի՝ մասնավորապես վերջին հարյուրամյակի հիմնախնդիրները, ձեռքբերումներն ու զարգացման հեռանկարները, բացահայտելու երիտասարդ հետազոտողների գիտական ներուժը՝ ի նպաստ մեր ազգային հավաքական ու հարաճուն շահի: Միջազգային ասպարեզում ակադեմիական բարձր վարկանիշ ունեցող գիտաժողովը՝ հայ և օտարերկրացի գիտնականների, երիտասարդ հետազոտողների մասնակցությամբ, լիովին համապատասխանում է Միավորման առաքելությանը: Չորս տարի անընդմեջ գիտաժողովներին մասնակցել են աշխարհի 10 երկրների՝ ԱՄՆ-ի, Բելառուսի, Գերմանիայի, Լեհաստանի, Հարավային Օսեթիայի, Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, Ֆրանսիայի, Հայաստանի և Արցախի 360-ից ավելի անվանի գիտնականներ ու երիտասարդ մասնագետներ: 5-րդ՝ հոբելյանական գիտաժողովը կկազմակերպվի 2020թ.-ի սեպտեմբերին Ստեփանակերտում և կունենա մասնակիցների՝ աշխարհագրականորեն ավելի լայն ընդգրկում: Անուրանալի է գիտաժողովի նշանակությունն Արցախում գիտության զարգացման նոր շեշտադրումների կյանքի կոչման և միջազգայնացման գործում:

2018 թվականին ԱԵԳՄՄ-ն կյանքի կոչեց մի կարևոր նախագիծ՝ գործարկվեց www.artsakhlib.am հասցեով **«Արցախի էլեկտրոնային գրադարան»** կայքը՝ նպատակ ունենալով մեկտեղել Արցախի վերաբերյալ գիտական ու գեղարվեստական գրականությունը՝ այն նախ և առաջ օտարերկրացիների համար դարձնելու Արցախի մասին օբյեկտիվ տեղեկատվության աղբյուր, խթանելու հայկական երկու հանրապետությունների վերաբերյալ օրախնդիր հետազոտությունների իրականացումը, ինչպես նաև որոշակիորեն հակազդելու տարբեր մեդիահարթակներում Ղարաբաղյան հակամարտության, հայոց պետականության և այլ իրողությունների վերաբերյալ Ադրբեյջանի և Թուրքիայի կողմից խեղաթյուրվող նյութերին: ԱԵԳ-ը տեղեկատվական պաշարների համակարգված համալրման ու հանրայնացման միջոցով մասնակցում է ուսումնակրթական ու գիտահետազոտական գործընթացներին, ապահովում է շահակիցների տարբեր խմբերի գրադարանային-տեղեկատվական սպասարկումը:

2020 թվականի ապրիլի 1-ի դրությամբ կայքում առկա է 3.200-ից ավելի հեղինակների ավելի քան **7.000 նյութ**: Ընդ որում, կայքի առավելություններից մեկը նյութերի անվճար ներբեռնման հնարավորությունն է: Կայքի համալրման կարևորագույն սկզբունքն անընդհատությունն է, ինչպես նաև հավաքածուի համալրման աղբյուրների բազմազանեցումը: Արցախի էլեկտրոնային գրադարանը Հայաստանի ու Արցախի գիտական մտքի զարգացման տեղեկատվական ռեսուրսների հիմքերից է, որի պահպանման, զարգացման ու հանրայնացման խնդիրն ունի ռազմավարական ու տեսամեթոդական գլոբալ նշանակություն:

ԱԵԳՄՄ-ի գործունեության ուշագրավ արդյունքներից մեկը «Արցախի գիտության դեսպան» և «Արցախի գիտության մեկենաս» կոչումների և համանուն մեդալների հիմնումն է: Օտարերկրացի գիտնականների ներուժը համախմբելու և այն ի շահ

Արցախի միջազգային ճանաչման օգտագործելու հեռատես թաղաթականությամբ ԱԵԳՄՄ-ն դեռևս 2016 թվականից քայլեր է ձեռնարկել Արցախի գիտության դեսպանի ինստիտուտի ձևավորման ուղղությամբ, ինչն իրականություն դարձավ 2019 թվականին: **«Արցախի գիտության դեսպան»** կոչում և մեդալ ԱԵԳՄՄ-ն շնորհում է այն անձանց, որոնք նշանակալի ավանդ ունեն գիտական հետազոտությունների, գյուտերի, գիտության դիվանագիտության զարգացման ու տարածման միջոցով Արցախն աշխարհին ճանաչելի դարձնելու գործում, ինչպես նաև այլ ակնառու ծառայությունների համար՝ ի նպաստ դարաբաղյան հակամարտության խաղաղ ու արդարացի կարգավորման և Արցախի Հանրապետության միջազգային ճանաչման: 2019թ.-ի սեպտեմբերի 14-ին միջազգային գիտաժողովի շրջանակներում «Արցախի գիտության դեսպան» կոչումով ու ոսկեգոծ մեդալով պարգևատրվեցին գերմանացի հայտնի պրոֆեսոր **Օտտո Լուխտերհանտը** և լեհ պրոֆեսոր **Մարեկ Ժեյմոն**՝ դառնալով այդ կարևոր առաքելության առաջամարտիկները: **«Արցախի գիտության մեկենաս»** կոչում և մեդալ ԱԵԳՄՄ-ն շնորհում է Կազմակերպության նախագծերի իրականացմանն աջակցելու միջոցով Արցախում գիտության զարգացմանն ու գիտատեխնիկական առաջընթացին նպաստող կարևոր ձեռնարկումները մեկենասելու և գիտության բնագավառում ակնառու բարեգործությունների համար:

Կազմակերպության առանցքային նախագծերից մեկը, ինչպես նշեցինք, 2018թ.-ին **«Գիտական Արցախ»** պարբերականի հիմնադրումն էր, որն ընդգրկված է ՀՀ ԲՈԿ-ի կողմից հաստատված «Ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների և դրույթների հրատարակման համար ընդունելի գիտական հրատարակությունների» ցանկում: Պարբերականի հիմնադիրը Երևանի պետական համալսարանն է, որի հետ ԱԵԳՄՄ-ն ունի բազմապրոֆիլ համագործակցություն: Խմբագրական խորհրդի նախագահը պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Արամ Սիմոնյանն է, իսկ խմբագրակազմում ընդգրկված են Հայաստանը, Արցախը, Գերմանիան, Լեհաստանը և Ռուսաստանը ներկայացնող 20-ից ավելի գիտությունների դոկտորներ, որոնցից երկուսը՝ ակադեմիկոս: Պարբերականի 4 համարներում ընդհանուր առմամբ տպագրվել են 200 հեղինակների 180 հոդվածներ, որոնք ներկայացնում են աշխարհի 11 երկրները՝ Հայաստանը, Արցախը, ԱՄՆ-ը, Բելառուսը, Գերմանիան, Իրանը, Հարավային Օսեթիան, Լեհաստանը, Շվեյցարիան, Ռուսաստանը և Ուկրաինան: Արտասահմանյան գիտնականների ներգրավումը գիտական հանդեսի աշխատանքներին համապատասխանում է ԱԵԳՄՄ-ի առաքելությանը, ուստի մեր աշխատանքի գլխավոր արդյունքը պետք է լինի այն, որ օտարերկրացիներն «Արցախ» ասելով հասկանան ոչ թե հակամարտություն, դեռևս չլուծված հիմնախնդիր, այլ պետությանը ներհատուկ բոլոր հատկանիշներով օժտված և միջազգայնորեն դեռևս դե յուրե չճանաչված երկիր, որտեղ մարդիկ ապրում են, արարում, նաև՝ զբաղվում գիտությամբ: Նման աշխատանքանակով միջազգային հանրությանը ներկայանալը շահեկանորեն կփոխի պատկերացումներն Արցախի ինքնուրույն գոյության, ինքնեղության, հնավանդ կենսավարության վերաբերյալ:

Նոր սերնդի կարևորության, հանրօգուտ դերակատարության գիտակցման և երկրի գիտակրթական կյանքում նրա գործուն մասնակցության համար ԱԵԳՄՄ-ի հնգամյա ջանքերն արդեն իսկ արդյունավորվել են և կշարունակվեն վերանորոգ թափով ու կազմակերպվածությամբ:

Տարիների ընթացքում կուտակելով գիտակազմակերպական գործունեության հարուստ փորձ, ունենալով փայլուն կադրային ներուժ ու հաստատուն նախադրյալներ՝ ԱԵԳՄՄ-ն դեռևս 2018 թվականին ձեռնամուխ եղավ Արցախում գիտահետազոտական ինստիտուտ ստեղծելու գաղափարի իրագործմանը, որն իրականություն դարձավ 2020 թվականի փետրվարի 20-ին՝ «Արցախ» գիտահետազոտական ինստիտուտի հիմնադրմամբ:

«Արցախ» գիտահետազոտական ինստիտուտ հիմնադրամը գործելու է իր կանոնադրությանը համաձայն՝ միանձնյա և կոլեգիալ կառավարման սկզբունքների զուգակցմամբ, ու նախ և առաջ լինելու է որպես առաջին ուղեղային կենտրոն Արցախում՝ գիտության ու պրակտիկայի ամուր կապի մեխանիզմով, որի գործառույթը ոչ միայն ավանդական՝ հիմնարար ու կիրառական հետազոտությունների անցկացումն է, այլև կապի հաստատումը մի կողմից՝ գիտելիքի և պետության, գիտության ու տեխնիկայի, մյուս կողմից՝ հանրայնորեն կարևորություն ներկայացնող այլ ոլորտների միջև: Այդ առաջնահերթության համաձայն՝ ինստիտուտը, տեղայնացնելով աշխարհի առաջատար ուղեղային կենտրոնների փորձը, կիրականացնի կոնկրետ ռազմավարական խնդիրներ՝ հետևյալ առաքելությամբ. *«Չարգացնել գիտությունն Արցախում, արդյունքները ներդնել երկրի կենսագործունեության համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող բնագավառներում՝ ամրապնդելով հայոց պետականությունը, և գիտության դիվանագիտության միջոցով նպաստել Արցախի Հանրապետության ճանաչելիության բարձացմանն ու միջապային ճանաչմանը»:*

Ինստիտուտն իր նպատակներին ու առաքելությանը համահունչ կշարունակի ապահովել ԱԵԳՄՄ-ի գլխավոր ծրագրերի շարունակականությունը, այդքանով հանդերձ՝ կիրագործի բազմաթիվ նոր ծրագրեր՝ ռազմավարական կոնկրետ ուղղություններով: Հիմնադրամը կունենա **արցախագիտական, տարածաշրջանային ու միջգիտակարգային** հետազոտությունների բաժանմունքներ, **«Արցախ» հրատարակչություն** (որն արդեն իսկ գործում է), ինչպես նաև **գիտական գրադարան**, որ կունենա համակարգված հավաքածու և ԱԵԳ-ին զուգահեռ կնպաստի սահմանված առաջնահերթություններով հետազոտությունների իրականացմանը:

Արդի մարտահրավերների որդեգրումն ուղի կհարթի Արցախին հուզող հին ու նոր խնդիրների գիտագործնական յուրացման ու հաղթահարման համար: Այս հանձնառություններով **Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորումը** կշարունակի իր երթը:

ԱՎԵՏԻԶ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

*ԱԵԳՄՄ-ի հիմնադիր նախագահ,
«Արցախ» գիտահետազոտական ինստիտուտ հիմնադրամի տնօրեն,
«Գիտական Արցախ» պարբերականի գլխավոր խմբագիր,
Արցախի էլեկտրոնային գրադարանի նախաձեռնող և համակարգող,
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ*